

ses, att komitén, så vidt förhållandena medgifva, kommer att utgöras af ett efter beskattningens belopp och mängden af de skattskyldige skäligen lämpadt antal dels näringsidkare och dels löntagare, samt att inom komitén icke saknas tillförlitlig kännedom om länets särskilda delar samt dessas ekonomiska tillstånd och hufvudsakliga näringar.

Tjänstgöringstid för ledamot i pröfningskomité är tre år. En tredjedel af antalet eller, om detta icke låter dela sig med tre, det antal, som är närmast under en tredjedel, skall dock vid hvarterdera af de begge första årens slut, ifrån det denna förordning vunnit tillämpning, utträda efter lottning, som vid det årets pröfningskomité anställles. Den, som till ledamot i pröfningskomité blifvit utsedd, men utan vederbörligen anmältd laga förfall vid komiténs sammankomst sig icke infinner, skall böta tio kronor.

Om remiss till Bevillnings-Utskottet anhålles vördsammast.

Stockholm den 25 Januari 1879.

Otto Karlsson.

N:o 15.

Af Herr **O. B. Olsson**: *Om underdånig skrifvelse med begäran om nedsättande af en komité för utredande af grunderna för och beskaffenheten af städernas förmåner och beskattning samt om anvisande af anslag till samma ändamål.*

Det lärer hvarken kunna förnekas eller betviflas att, från den dag Sveriges inbyggare kände sig samlade såsom ett folk, detta folk också

ansåg sig stå i en gemensam ansvarighet för samhällets alla behof, så väl då det gälde försvaret emot fiender utifrån, som då landets styrsel och skötsel inom egna gränser kräfde bidrag och uppoffringar af den enskilde för det helas väl. I socialt hänseende var detta ett lyckligt förhållande, emedan den gamla satsen "man ur huse" i sig innebar en solidaritet, som våra dagars Sverige, sorgligt nog, saknar.

Första steget till brytning har sin upprinnelse från romersk-katolskt inflytande, enligt hvilket kyrkans tjenare och kyrkans egendom ansågs hafva långt högre ändamål än att uppoffras för verldsliga syften. Så uppkom på sin tid det *andliga frälset*, och lekmännens skuldror fingo derefter ensamt bära samhällets bördor.

I den mån bildning och insigter vidgades, föddes och gestaltade sig, genom germaniskt inflytande, hos den tidens herremän tanken och föresatsen att också de kunde och borde tillkämpa sig friheter och fördelar på de återstående samhällsklassernas bekostnad. Så uppkom det *adliga frälset*, detta dock så mycket rimligare än det förra, som de adliga frälsemännen till gengäld för sina nya privilegier åtog sig *rusttjenstskyldigheten*, hvaremot de andlige frälsemännen icke åtog sig annan skyldighet än den, som redan förut innefattades i deras embete.

Att städernas inbyggare, med i allmänhet en högre bildning och så väl af regenterne som af de privilegerade stånden vida mera omhuldade än den egentliga bondeklassen, äfven skulle känna lystnad efter friheter och företrädesrättigheter på landtbefolkningens bekostnad, sedan nu de gamla sociala förhållandena blifvit grundligt sönderbrutna, var en helt naturlig sak, enär solidariteten länge sedan upphört och hvarje samhällsklass ansåg sig förbunden att kämpa för eget bästa.

Denna kamp blef desto lättare, som man följde en ännu i dag brukbar regel: "hjelp du mig, så hjälper jag dig." Bondeståndet på sin låga bildningsgrad hade hvarken tillräcklig insigt eller förmåga att hindra det pågående skattebefrielseverket. Så afskuddade sig adeln den åtagna rusttjensten, men behöll och fick i alla riktningar tid efter annan tillökningar i sina privilegier och friheter. Så fick borgareståndet till skänks med eganderätt mång tusentals tunnland af kronans jord jemte frihet från grundskatter, så väl på denna som på derå uppförda qvarnar, verk och inrättningar; så befriades städerna från den åtagna skyldigheten att hålla båtsmän för flottans behof; så tillerkändes städerna ersättning för den mistade tolagen, oaktadt Riksdagen egde full rätt att åsätta tull eller afskaffa tullar, utan att städerna deremot hade något i lag grundadt veto; så hafva städerna erhållit tre femtedelar af bränvinsutskänkningsmedlen, oaktadt det med full visshet kan antagas, att de flesta bidragen härtill komma från landet. Andra förmaner att förtiga.

Hur har det under detta befrielsearbete gått med krono- och skattehemmans innehafvare, de egentliga bönderne. Jo ungefärligen så som med de Sibyllinska böckerna, om hvilka sagan förmäler, att för hvarje bok som förstördes höjdes priset på de öfriga. Så äfven i denna sak: för hvarje befrielse, som kommit andra samhällsklasser till godo, hafva krono- och skattejordsinnehafvarnes bördor blifvit tyngre och deras rättigheter mer och mer kringskurna, hvarpå, utom de förhöjda skatterna, husbehofsbränningens och gästgifveriernas utskänkingsrättighets afskaffande, förbudet mot maltdryckers försäljning m. m. äro tillräckliga bevis.

Visserligen hafva — det måste erkännas — under senare åren några steg blifvit tagna till afskaffande af gamla missförhållanden, medelst qvarnräntans, sågverksräntans, hammarskattens, tackjernstiondens m. m. upphörande och ersättande med bevillning. Men detta har ingalunda kommit jordbruket, som dock är landets modernäring, till godo. Det enda, som härvid kan och bör med tacksamhet antecknas, är skjutskyldighetens skiljande från jordbruket, så mycket mer som denna frågas lösning torde, för den som vill förstå tidens tecken, vara ett bevis för, att landtmannaintressenas försvarare icke längre äro såsom i fornda dagar blott en betydelselös bråkdelen af svenska Riksdagen.

Frågan är nu egentligen den: skola de här ofvan påpekade under tidernas lopp tillkonstlade undantagsförhållandena fortfara i oändlighet, eller skola försök på allvar göras till missförhållandenas utplånande? skall blott en samhällsklass — krono- och skattejordens innehafvare — bära bördorna af grundskatter, rusthålls- och roteringsskyldighet, båtsmanshåll, presttione, kyrkotione, kronotione, vägunderhållning, kyrkbyggnad, tings- och fängelsebyggnad, bröbyggnad och hvem kan uppräkna alla de skatter, onera och servituter, som vidlåda de egentliga bondhemmanen å landet, under det innehafvare af den privilegierade jorden, jemte fabriker, bruk och andra beskattningsföremål äro från allt detta mer och mindre eller alldeles befriade? Skall icke, sedan adel, prester och borgare förstått att på det öfriga samhällets bekostnad frigöra sig från dessa bördor, turen också en gång komma till det gamla bondeståndets rättsinnehafvare, att på hela samhällets bekostnad tillgodonjuta befrielsens välsignelse? Med andra ord: skall icke svenska folket ännu en gång erkänna sig vara *blott ett folk*, utan någon hinduisk kastindelning?

Den strid, som under de sist förflutna 20 åren utkämpats i Riksdagen, tidningspressen och en flod af brochyren angående grundskatter och försvarsväsende har till sin innersta grund utgått från frågan om privilegiernas vara eller icke vara, om kastskilnadens fortfarande eller

upphäfvande. Att en sådan strid skulle komma med det nya representationsskicket förutsades af många framstående män på Riddarhuset redan år 1865, emedan deras eget medvetande högt predikade om den orättvisa bondeståndet dittills lidit gent emot de andra stånden; och att striden är berättigad bevisas noggsamt af den oupphörliga tillväxt dessa åsigter under tiden vunnit, hvilket ger goda förhoppningar om framtida seger.

Hvad man härvid måste bittert beklaga är det hänsynslösa sätt, hvarpå striden af privilegiernas försvarare föres, och likvisst behöfves icke någon siareblick för att förutse det ett dylikt tillvägagående snarare skall påskynda än förhindra den yrkade reformens genomförande. Med det mindre sanningsenliga, samt hånets och smädelsens vapen är det icke möjligt att för alltid — om än för någon kort tid — hindra en rättfärdig reforms genomförande.

Svåraste hindret för en sådan skattejemkning kan helt naturligt väntas från städernas sida. Dessa hafva redan sina stora fördelar, som icke gerna uppoffras. 247,500 tunnland, från grundskatter till större delen befriad jordegendom, som på vissa ställen betalas med mera än fem kronor per qvadrataln, städernas andel i bränvinsförsäljningsafgiften, utgörande för räkenskapsåret från den 1 Oktober 1876 till samma tid 1877 en summa af 3,303,615 kronor 55 öre (alla rikets landskommuner erhöilo för samma tid endast 216,947 kr. 24 öre), tolagsersättning för 1877 uppgående till 1,602,490 kronor, hvartill ock komma anslag till hamnbyggnader, skolhusbyggnader m. m. äro allt fördelar, som väl äro värda att kämpa för, så mycket heldre som städernas hela bidrag till statsverket för sistnämnda år utgjorde endast, cirka 1,800,000 kronor, hvadan städerna hafva, utom sina jordegendomar och andra fördelar, ett årligt statsanslag af öfver 3,000,000 kronor.

Men skall det stora målet: svenska folkets sammansmältande till ett helt folk med gemensamma skyldigheter i bördornas bärande, uppnås, och det måste uppnås, så vida Sverige icke i likhet med Polen skall till följd af inbördes split blifva ett byte för rofgriga grannar; så måste både stad och land erbjuda sin välvilliga medverkan för att få en god och säker grund att bygga på.

Man har både i riksdagen och tidningspressen med stor djerfhet beskyilt landtmannapartiet för att vilja öfverflytta sina grundskatter från jordbrukarne in på andra beskattningsföremål, således byta skatteställning med dessa. Men landtmannapartiet har aldrig begärt *skattefrihet* på sin egendom, endast *skatteutjemning*, så att bördorna få en, så vidt görligt är, rättvis fördelning. Det har aldrig förnekat rättvisan af jordens omtaxering och bevillingens höjande derå så långt med rätt-

visa är förenligt; men det har yrkat och kommer fortfarande att yrka på och kämpa för privilegiernas och undantagslagarnas afskaffande, så att icke den ena samhällsklassen må kännas skyldig att årligen skatta *millioner* till en annan samhällsklass, eller bära tryckande bördor, hvar-af närmaste granne icke har någon känning.

För snart 30 år sedan väcktes motion om en undersökning af grunderna för städernas beskattning. En komité tillsattes, som insamlade rika materialier för frågans utredning, men ropet från bondeståndet saktade sig till följd af en mera enig samverkan för representationsfrågans lösning, och komitén fann lämpligt att låta hela frågan läggas till hvila eller i tysthet begravas. Städerna hafva sedan den tiden lyckats tillvinna sig nya fördelar, så stora att de, såsom jag förut visat, med mer än tre millioner kronor årligen öfverstiga det bidrag, städerna under namn af bevillning erlægga till statsverket.

Med det ihärdiga motstånd som städerna, understödda af sitt kraftiga organ tidningspressen, fortfarande visa emot grundskatternas upphörande och ersättande, så vidt behöfligt och billigt är med bevillning, blir dock alldeles nödvändigt att åter väcka den ofvan nämnda frågan till lufs igen, på det genom behörig utredning utrönas må, huruvida städerna i vederbörlig proportion mot landet och andra beskattningsföremål för närvarande deltaga i samhällets bördor, med hvilka rättigheter och skyldigheter städerna erhållit sina jordar jemte tolagsmedlen, bränvinsförsäljningsmedlen m. m. samt de närvarande grundskatterna och bevillningstaxeringsvärdet å jordarna och ändtligen den sannolika tillökningen i städernas bevillning, som kan ifrågakomma genom grundskatternas upphörande.

Måhända skall genom en sådan utredning, hvartill en stor mängd brukbara materialier måste finnas i förra komiténs arbeten, det visa sig, att faran för tillökning i städernas bevillning icke är på långt när så stor, som man nu föreställer sig, och motståndet mot reformen således blifva vida mindre än det nu är. Möjligen skall det visa sig att städerna ändå på sina donationer, sin tolagsersättning och sin andel i bränvinsutskänkningsmedlen har ett betydligt öfverskott utöfver de årliga skattebidragen till statsverket.

Om motståndarnes vanliga skäl, att grundskattgifvarne förvärfvat sina egendomar med dessa skyldigheter, torde icke vara behöfligt numera yttra sig, utan har jag endast velat antyda den väg adel, prester och borgare gått för erhållande af sina friheter, och billigheten fordrar, att de skattdragande landtmännen sent omsider äfven få *sina* besvär afhjelpna, så mycket heldre som de i gamla bondeståndet framställda mångfaldiga förslag till "grundskatternas aflösning" aldrig lyckades vinna de privilegierades bifall.

På grund af hvad jag sålunda anfört och för att i någon mån bidraga till den vigtiga grundskattefrågans lösning, vågar jag härmed vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t anhålla om tillsättandet af en komité af sakkunnige män så väl från land som stad, hvilken har att på grund af dels redan befintliga och dels ytterligare infordrade uppgifter snarast möjligen utreda:

ej blott grunderna för och beskaffenheten af de förmåner städerna för närvarande åtnjuta af allmän egendom, utan äfven den beskattning, som gent emot landets dem åligger,

samt vidare:

sannolikhetsberäkning öfver den tillökning i bevillning, som skulle genom grundskatternas afskrifning i förening med jordbruksbevillningens skäliga höjande komma att drabba städerna,

och slutligen,

att Riksdagen till bestridande af nödiga utgifter för en komité med ofvan nämnda uppdrag ville anvisa ett förslagsanslag af 20,000 kronor.

Om remiss till Stats-Utskottet anhålles.

Stockholm den 24 Januari 1879.

O. B. Olsson.